

відтворюються в окремих соціальних колах (насамперед у молодіжних неформальних групах), сприяючи професіоналізації та організованості злочинності (Александров Ю. К. Очерки криминальной субкультуры. 2002, с.4–7).

Водночас слід враховувати, що формування правосвідомості молоді, вироблення відповідного ставлення до правопорушень і правоохоронних органів значною мірою залежить від джерела інформації. І якщо джерело правової інформації негативно ставиться до правових норм, необхідності їх дотримання й виконання, позитивно характеризує правопорушників і правопорушення, то його вплив, безперечно, сприятиме формуванню особистості молодого правопорушника (Мовчан А. В. Молодіжна кримінальна субкультура. 2010, с. 165). В такому контексті знову таки слід наголосити на сучасному стані ЗМІ та їх пропагандистській діяльності у сфері насилля, агресії та інших негативних факторів.

Кримінальна субкультура, у різних її проявах, займає певне місце в системі факторів, що формують правосвідомість молоді. Молодіжну кримінальну субкультуру можна визначити, як спосіб самовираження молоді у віковій категорії від 14 до 35 років своєї негативно-антисупільної спрямованості, криміногенності та злочинної поведінки, яка має свої правила і закони.

Наукове дослідження молодіжної кримінальної субкультури допомагає зрозуміти механізм формування негативних «відбитків» у правосвідомості молодіжного злочинного середовища. Дослідження впливу кримінальної субкультури допомагає виявляти закономірності у негативних процесах соціалізації молодих правопорушників та і вивчати внутрішні питання відтворення молодіжної злочинності та її самодетермінації.

ЦИТРИК В. Я.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

ІНФРАСТРУКТУРА ПІДКУПУ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Трансформація уявлень про сутність злочинності вимагає не тільки вивчення соціально-політичних, організаційно-управлінських, економічних, правових та інших явищ, як вирішальних процесів відтворення забороненої законом активності індивідів, а й необхідність звернення до елементів обслуговування інтересів злочинності, які, на перший

погляд, не мають кримінального характеру, а відтак і не заборонені КК України.

У юридичній літературі зазначається важливість пізнання поки що недостатньо з'ясованого соціально-психологічного, нематеріального механізму формування й існування протиправних злочинних суспільств, включення до його числа некримінальних елементів організованої злочинності. У принципі розділяючи дане твердження, вважаємо, що звернення виключно до нематеріального механізму злочинності є недостатнім. Не менш важлива у цьому відношенні є організаційно-технічна та інша матеріальна база злочинної діяльності, що робить кримінальне середовище менш уразливим для правоохоронних органів, мобільнішим та пристосованим до змін соціального буття. Мова йде про окремі забезпечувальні соціальні інститути, процеси, а також інші елементи, які з одного боку розроблені для покращення й оптимізації різноманітних сфер життя, а з іншого, з урахуванням своїх функціональних характеристик, можуть використовуватися у злочинній діяльності, тобто про інфраструктуру злочинності.

У правовій науці поняття інфраструктури злочинності є малодослідженим. Незначні підвалини цієї проблеми закладені в теорії оперативно-розшукової діяльності професором О. Ф. Долженковим, який розглядав інфраструктуру злочинності в контексті організованих форм злочинної діяльності. Інфраструктура злочинності розглядається ним як своєрідне середовище і підґрунтя, котре зовнішньо не проявляє кримінальних ознак, оскільки по суті носить латентний характер, однак сприяє консолідації злочинних елементів, створенню ними організованих угруповань і обслуговує матеріальні, фінансові, захисні, субкультурні, кадрові та інші потреби злочинної системи (Долженков О. Ф. *Складові інфраструктури організованої злочинності* / О. Ф. Долженков // *Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності* / Збірник наукових статей — Одеса: ФЕНИКС, 2003. — С. 40–47).

У літературі зазначається також про особливий характер інфраструктури злочинності у детермінації протиправної поведінки поряд із її причинами та умовами. Останні — необхідний компонент злочинності. Іншу роль у механізмі злочинної діяльності відіграють елементи інфраструктури злочинності. Вони не мають прямого криміногенного характеру, а обслуговують інтереси функціонування злочинності як системи, «полегшують» її кримінальний вплив на стан оперативно-тактичної обстановки, як у цілому, так і окремих її складових частин.

Наявність таких досліджень дає підстави розглядати інфраструктуру злочинності функціональним елементом реалізації підкупу у сфері публічної службової діяльності і відповідно принципу комплексності протидії пропонувати заходи з нейтралізації інфраструктурних можливостей підкупу в якості опосередкованої стратегії.

Використовуючи в якості методологічної основи підхід до інфраструктури злочинності, розроблений О. Ф. Долженковим, охарактеризуємо специфічні інфраструктурні складові підкупу у сфері публічної службової діяльності як основного матеріального та ідеологічного середовища відтворення корупційної поведінки.

Інфраструктура підкупу у сфері публічної службової діяльності — це сукупність матеріальних та нематеріальних ресурсів, які обслуговують незаконну купівлю/продаж послуг службових осіб публічної сфери, забезпечують функціональність та сприяють інституціалізації підкупу.

Аналіз кримінальних справ (проваджень), анкетного опитування та контент-аналіз офіційних повідомлень у ЗМІ про факти підкупу дозволив виділити специфічні складові інфраструктури підкупу у сфері публічної службової діяльності:

1. Корупційна мережа («кадрові ресурси») — децентралізована та часто неформалізована, але консолідована спільнота учасників підкупу, для якої характерні: а) наявність взаємозв'язків між суб'єктами корупційної поведінки на рівні горизонталі та вертикалі влади, родинні зв'язки, дружні зв'язки (влада-підпорядкування у службовій діяльності; формуються корупційні ризики у виді конфлікту інтересів), б) участь «посередників» як постійних учасників корупційних схем, які «причетні» до сфери державної діяльності, але не є службовцями (водії, помічники і т. д.); в) однократні або періодичні учасники, переважно ініціатори або «вимушені» хабародавці.

2. Організаційно-допоміжні ресурси: а) підприємства-посередники, які дозволяють через псевдо господарську або іншу діяльність отримати неправомірну вигоду (сплата благодійних внесків у відповідних фондах і т. д.); б) підприємства, через які відбувається «відмивання» коштів, одержаних злочинним шляхом; саме процес легалізації коштів підвищує рентабельність систематичного отримання неправомірних вигод, оскільки дає можливість у подальшому вільно користуватися коштами у цивільному обігу; в) своєрідні фонди фінансування поточних витрат відомства, що йдуть на відтворення та розширення корупційних трансакцій; г) підставні рахунки відкриті та третіх осіб для зарахування коштів та рахунки для легалізованих коштів, в тому числі за кордоном; г) комп'ютерні та телекомунікаційні мережі, технічні засоби.

3. Ідеологічні ресурси: кримінальна психологія, деформована право- та професійна свідомість, злочинна (корупційна) субкультура (традиції, звички, неформальні правила, сленг та символіка), що формують спрямованість підкупу та стереотипи поведінки (навички ведення корупційних переговорів; наявність знань зацікавлених осіб про встановлені «такси» послуг чиновників).